

การพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

The Establishment of the Digital Cultural Heritage Archives Platform, Dusit District, Bangkok

บรรพต พิจิตรกำเนิด^{1,*}, ปริศนา มัชฌิมา¹, สายสุดา ปันตระกูล¹ และ ยุทธพงษ์ ลีลากิจไพศาล¹

Bunpod Pijitkamnerd^{1,*}, Prisana Mutchima¹, Saisuda Puntrakul¹ and Yutthapong Leelakitpaisarn¹

¹ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ประเทศไทย; Humanities and Social Science, Suan Dusit University, Thailand

* Corresponding author email: bunpod_pij@dusit.ac.th

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อรวบรวมชุดความรู้เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เพื่อนำมาพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

วิธีการศึกษา: ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรสำนักงานเขตดุสิต นักวิชาการกระทรวงวัฒนธรรม ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาคลังข้อมูล และผู้นำ/ชาวชุมชนเขตดุสิต ใช้เครื่องมือ 4 แบบ ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก, แบบบันทึกประเด็นจากการประชุมกลุ่มย่อย, แบบประเมินประสิทธิภาพแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัล, และแบบสอบถามความพึงพอใจจากผู้ใช้งานแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิต ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อยจะถูกวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ส่วนข้อมูลจากแบบสอบถามจะถูกวิเคราะห์เชิงสถิติโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ข้อค้นพบ: มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตดุสิตมีทั้งหมด 32 รายการ นำเสนอผ่านแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลในรูปแบบเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน ซึ่งผ่านการประเมินประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า 1) รองรับการบันทึกข้อมูลภูมิปัญญาชุมชน 2) เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชนและคนรุ่นใหม่ 3) เป็นแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยว 4) ใช้ตัวอักษรที่อ่านง่ายและปรับขนาดได้ตามความต้องการ 5) มีระบบป้องกันความปลอดภัยในการใช้งาน โดยผู้ทดลองใช้งานมีความพึงพอใจในระดับมาก

การประยุกต์ใช้จากการศึกษา: การพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนี้สามารถนำไปใช้ในการรวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลในพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีมรดกทางวัฒนธรรม หรือสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีคุณค่าในลักษณะอื่น ๆ

คำสำคัญ: คลังข้อมูลดิจิทัล, มรดกภูมิปัญญา, วัฒนธรรม, การรวบรวมข้อมูล, การดูแลรักษาดิจิทัล

Abstract

Purpose: The aim of this initiative is to gather information about the cultural heritage of the Dusit District in Bangkok, and subsequently develop a digital platform for a cultural heritage database.

Methodology: The study's population and sample comprised personnel from the Dusit District Office, academics affiliated with the Ministry of Culture, specialists in data warehouse development, as well as community leaders and residents of the Dusit District. The research employed four distinct instruments: an in-depth interview recording form, a focus group discussion recording form, an efficiency assessment form for the digital data warehouse platform, and a user satisfaction questionnaire for the Dusit District Cultural Heritage Digital Data Warehouse platform. The data obtained from interviews and focus group discussions were analyzed using content analysis, while the data gathered from the questionnaires were analyzed statistically specifically by calculating the mean and standard deviation.

Finding: The preliminary compilation of Dusit Cultural Heritage comprises 32 items, which have been disseminated and made accessible through a digital platform dedicated to cultural heritage knowledge, available in both website and application formats. Expert evaluations indicate that this platform serves multiple functions: 1) it effectively records and aggregates information pertaining to community wisdom, 2) it acts as an educational resource for youth and emerging generations within the community, 3) it provides valuable tourism information for visitors interested in exploring the actual sites, 4) the website features user-friendly typography with adjustable font sizes to accommodate individual user preferences, and 5) it incorporates a secure access system, which has garnered high levels of user satisfaction during testing.

Application of this study: The establishment of this digital cultural heritage database platform functions as a tool for collecting and disseminating information across diverse domains of cultural heritage. Additionally, it can be utilized to compile important data through alternative methods.

Keyword: Digital archives, Cultural heritage, Cultural, Data compilation, Digital curation

1. บทนำ

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษได้ริเริ่ม สร้างสรรค์จากภูมิปัญญาอันมีคุณค่า และสั่งสมสืบทอดส่งต่อมาจนถึงปัจจุบัน กระทรวงวัฒนธรรมได้ให้คำนิยามของคำว่า มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ปรากฏในระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์การจัดทำรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ.2560 หมายถึง ความรู้ การแสดงออก การประพฤติปฏิบัติ หรือทักษะ ทางวัฒนธรรมที่แสดงออกผ่านบุคคล เครื่องมือ หรือวัตถุ ซึ่งบุคคล กลุ่มคน หรือชุมชนยอมรับและรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีการสืบทอดกันมาจากรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน (Cultural Heritage Promotion and Preservation Act 2016, 2016)

ปัจจุบัน กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ได้ดำเนินนโยบายเพื่อการปกป้องคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ตั้งแต่ปี พ.ศ.2552 โดยการประกาศขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติไว้ เพื่อเป็นหลักฐานสำคัญของคนไทย และเป็นการประกาศความเป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งในขณะที่ยังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่จะคุ้มครองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติ การดำเนินการจึงเป็นการที่บุคคล ชุมชน เสนอรายการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีประวัติศาสตร์ของการสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และมีหลักฐานที่เชื่อได้ว่าเป็นข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ได้จำแนกมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไว้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ประกอบด้วย (Department of Cultural Promotion, 2022)

1) มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระดับมนุษยชาติ มี 4 รายการ คือ สงกรานต์ การนวดไทย โขน และโนรา

2) มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระดับชาติ มี 385 รายการ โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ ได้แก่ กลุ่มศิลปการแสดง กลุ่มงานช่างฝีมือดั้งเดิม กลุ่มวรรณกรรมพื้นบ้านและภาษา กลุ่มการเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้านและศิลปการต่อสู้ป้องกันตัว กลุ่มแนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม ประเพณีและเทศกาล และกลุ่มความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล

3) มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระดับจังหวัด มี 487 รายการ ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มย่อย ๆ เช่นเดียวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระดับชาติ

ทั้งนี้ ข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมใด ๆ จะประกาศเป็นรายการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้ จะต้องผ่านการทำรายงานเบื้องต้นจากชุมชน เข้าสู่กระบวนการสำรวจโดยคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำจังหวัดร่วมกับชุมชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และพิจารณาในประเด็นต่าง ๆ เช่น ลักษณะของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม คุณค่าและบทบาทของวิถีชุมชน มาตรการในการส่งเสริมและรักษา สถานภาพปัจจุบันของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และการยินยอมของชุมชน ในการจัดทำรายการเบื้องต้น เมื่อผ่านกระบวนการทุกขั้นตอนแล้ว กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม จึงจะประกาศรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและเผยแพร่แก่ประชาชน

อย่างไรก็ตาม การรวบรวมภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ยังคงเป็นความจำเป็นและควรเร่งดำเนินการให้เกิดขึ้น เนื่องจากเมื่อเวลาผ่านไปนาน ภูมิปัญญาที่เคยมีอยู่และยังไม่ถูกดูแลรักษา จะเริ่มสูญหายไปพร้อมกับบุคคลที่เป็นเจ้าของ หรือผู้รู้ในภูมิปัญญาเหล่านั้น อย่างไรก็ตาม กระบวนการจัดทำรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมดังที่กล่าวข้างต้นมีรายละเอียด และขั้นตอนที่ยุ่งยาก อีกทั้งมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย และอาจมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นอุปสรรค และมีผลกระทบต่อการดำเนินการในการจัดทำคลังข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้สำเร็จได้โดยง่าย

จากการศึกษาข้อมูลของเขตดุสิต 1 ใน 50 เขตของกรุงเทพมหานคร มีพื้นที่ประมาณ 10.66 ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วยแหล่งที่อยู่อาศัย เขตพระราชวัง เขตทหาร รวมทั้งมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมหลากหลาย นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งที่ตั้งของรัฐบาล กระทรวงต่าง ๆ แบ่งการปกครอง ออกเป็น 5 แขวง ได้แก่ แขวงดุสิต แขวงวชิรพยาบาล แขวงสวนจิตรลดา แขวงสี่แยกมหานาค และแขวงถนนนครไชยศรี อย่างไรก็ตาม เขตดุสิต มีสถานที่สำคัญที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ในสมัยรัตนโกสินทร์ที่ยาวนานกว่า 240 ปี ที่ยังมีปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น พระราชวังดุสิต วังสุโขทัย วังสวนกุหลาบ วังจันทร์เกษม วังกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ วังกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ วังสวนสุนันทา วังกรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย วังกรมหมื่นทิวารวงศ์ประวดี นอกจากนี้ยังมีวัดสำคัญ ๆ เช่น วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม วัดราชาธิวาส วัดน้อยนพคุณ วัดเทวราชกุญชรวรวิหาร วัดราชผาติการามวรวิหาร วัดจันทร์สโมสร และวัดประหาระปือธรรม (Dusit District Office, 2022) และจากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการเขตดุสิต พบว่า ปัญหาของเขตดุสิต ในปัจจุบัน คือ ขาดการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิตที่เป็นระบบ ข้อมูลส่วนใหญ่รวมอยู่กับข้อมูลของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นข้อมูลกว้าง ๆ ไม่เจาะลึก คนในชุมชนไม่ทราบว่าชุมชนของตนมีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอะไรบ้าง ทั้ง ๆ ที่เขตดุสิตเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและยังคงสืบทอดมาถึงทุกวันนี้ อาจมีผลเชื่อมโยงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐนนท์ จิรกีจนิมิต และศาสตรา เหล่าอรรคหะ ที่ได้ทำการศึกษา งานวิจัยเรื่อง สภาพปัจจุบันและปัญหาของคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในประเทศไทย พบว่า ปัญหาสำคัญของคลังข้อมูลดิจิทัลคือ ขาดความพร้อมและขาดปัจจัยเกื้อหนุนในหลาย ๆ ด้าน ซึ่ง 1 ในนั้น คือ การวางแผนการบริหารและจัดการข้อมูลที่ดี (Chirakitnimit & Laoakka, Current Conditions and Problems of Digital Cultural Heritage Archive in Thailand, 2020)

การศึกษาการพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการคุ้มครองปกป้องภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ที่ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการดูแลรักษาข้อมูล (Data curation) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ถูกนำมาใช้จัดการข้อมูลในพิพิธภัณฑ์และงานศิลปะเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งกระบวนการดูแลรักษาข้อมูลนี้ ประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูล (Data collection) การนำเข้าข้อมูล (Data ingestion) การประเมินคุณภาพข้อมูล (Data quality assessment) การสร้างข้อมูลเมตา (Metadata creation) การทำรายการข้อมูล (Data cataloging) การควบคุมการเข้าถึงข้อมูล (Data access control) การจัดทำเอกสารข้อมูล (Data documentation) การกำกับดูแลข้อมูล (Data governance) และการบำรุงและปรับปรุงข้อมูล (Data maintenance and updates) โดยปัจจุบันได้มีการนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการจัดการ

ข้อมูลหลากหลายรูปแบบมากขึ้น เช่น ข้อมูลจากเว็บไซต์ เพลง วิดีโอ ที่ให้บริการเผยแพร่ผ่านอินเทอร์เน็ต รวมถึงการดูแลรักษาแอปพลิเคชันสำหรับการให้บริการดาวน์โหลด ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ App Store ทั้งนี้ Wired.com ได้ระบุว่า App Store ของ Apple เป็นการประมวลผลที่คัดสรรมาอย่างดี (Curated Computing) (Wells, 2023)

2. วัตถุประสงค์

เพื่อรวบรวมชุดความรู้เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร แล้วนำมาพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

3. วิธีการศึกษา

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษครั้งนี้

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่แบบเจาะจง (Purposive sampling) คือ เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต โดยมีทั้งหมด 5 แขวง ได้แก่ แขวงดุสิต แขวงวชิรพยาบาล แขวงสวนจิตรลดา แขวงสีแยกมหมานาค และแขวงถนนนครไชยศรี ในส่วนของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1) เจ้าหน้าที่ นักวิชาการ ผู้บริหาร ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ประกอบการ รวมทั้งหน่วยงานราชการ และเอกชนที่เกี่ยวข้องกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตดุสิต จาก 5 แขวง ๆ ละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 25 คน โดยใช้เทคนิควิธีการเลือกแบบเจาะจง เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลชุดความรู้เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิต

2) เจ้าหน้าที่เขตดุสิตเจ้าหน้าที่เขตดุสิตฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม นักวิชาการจากกระทรวงวัฒนธรรม และผู้นำชุมชนจาก 5 แขวง รวมจำนวน 15 คน สำหรับการคัดเลือกและยืนยันข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิต ที่จะนำไปเผยแพร่บนแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิต

3) ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และนักวิจัย ด้านการพัฒนาข้อมูลให้เป็นรูปแบบดิจิทัล และด้านคลังข้อมูลดิจิทัล โดยผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 15 คน สำหรับการประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิต

4) ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่เขตดุสิตฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม จำนวน 10 คน บุคลากรในสถานที่ท่องเที่ยวของเขตดุสิต จำนวน 10 คน ครูโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในพื้นที่เขตดุสิต จำนวน 10 คน และนักท่องเที่ยว จำนวน 10 คน รวมทั้งหมด 40 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เพื่อสอบถามความพึงพอใจจากผู้ใช้งานแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิต

3.2 การพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

1) แบบบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิต ที่พัฒนาขึ้นและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และปรับแก้ไขก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่จริง

2) แบบบันทึกประเด็นจากการประชุมสนทนากลุ่มย่อย ที่ผ่านการตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และปรับแก้ไขก่อนนำไปใช้บันทึกข้อมูลจริง

3) แบบประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิต ในรูปแบบของเว็บไซต์ (Web database) และแอปพลิเคชัน (Application) ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และปรับแก้ไขก่อนนำไปใช้ประเมินผลในรูปแบบการประชุมสนทนากลุ่มย่อย

4) แบบสอบถามความพึงพอใจจากผู้ใช้แพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิต ที่ผ่านการพิจารณาความถูกต้องและความตรงทางเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน และนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มทดลองที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง เท่ากับ .912

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีการดำเนินงานดังนี้

1) ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลสภาพที่เคยเป็นมา สภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันของข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตดุสิต โดยบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และบันทึกภาพ

2) จัดประชุมสนทนากลุ่มย่อย ผู้ที่เป็นเจ้าหน้าที่เขตดุสิตเจ้าหน้าที่เขตดุสิตฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม นักวิชาการจากกระทรวงวัฒนธรรม และผู้นำชุมชน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตดุสิต

3) ประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิต ในรูปแบบของเว็บไซต์ และแอปพลิเคชัน ที่เผยแพร่ข้อมูล 4 ภาษา (ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น)

4) สอบถามความพึงพอใจในการใช้งานแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิต บุคลากรของเขตดุสิต บุคลากรในสถานที่ท่องเที่ยวของเขตดุสิต ครูโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในพื้นที่เขตดุสิต และนักท่องเที่ยว

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลจากการลงพื้นที่สำรวจ นำมาวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้เทคนิคสามผ่านการจัดประชุมสนทนากลุ่มย่อย ที่ประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่เขตดุสิตเจ้าหน้าที่เขตดุสิตฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม นักวิชาการจากกระทรวงวัฒนธรรม และผู้นำชุมชน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตดุสิต

2) ข้อมูลที่ได้จากการประชุมสนทนากลุ่มย่อย ประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิต ที่ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และนักวิจัย ด้านการพัฒนาข้อมูลให้เป็นรูปแบบดิจิทัล และด้านคลังข้อมูลดิจิทัล นำผลจากการประชุมสนทนากลุ่มย่อยมาวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอในรูปแบบความเรียง

3) ข้อมูลจากการสอบถามความพึงพอใจภายหลังได้ทดลองใช้งานและประสิทธิภาพระบบคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิตทั้งที่เป็นแพลตฟอร์มเว็บไซต์ และแอปพลิเคชัน ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. ผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยรวบรวมมาได้นั้นยังไม่ครบถ้วนเพียงพอที่จะสามารถขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติได้ แต่สามารถจัดทำเป็นรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตดุสิตได้ โดยผู้วิจัยได้จำแนกตามแขวงต่าง ๆ ได้ดังนี้

4.1 รายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตดุสิต

1) แขวงดุสิต มีรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม 3 รายการ ได้แก่ วัดโบสถ์สามเสน จิตรกรรมบานประตูทวารบาลรูปเทพธิดาจีน และวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

2) แขวงจตุรพักตรพิมาน มีรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม 16 รายการ ได้แก่ ปากริมปลา (ตลาดบ้านญวนสามเสน) ปากหม้อญวน หรือ บั่นก่วน (Bánh cuốn) เกี้ยวเวียดนาม หรือ บั่นโบดล็อก (Bánh Bòt Loc) พิธีเสกสุสานวัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์ สามเสน วัดนักบุญฟรังซิสเซเวียร์ สามเสน วัดคอนเซ็ปชัญ (บ้านเขมร) ประเพณีทิ้งกระจาด ศาลเจ้าแม่ทับทิมสามเสน โอเลี้ยงน้ำเซียง (ทำน้ำสามเสน) ขนมจีนไหหลำ (ศาลเจ้าแม่ทับทิม) บุฟเฟ่ต์อาหารชาววังและขนมกง (ชุมชนวัดเทวราชกุญชรวรวิหาร) งานแกะสลักผลไม้ (ชุมชนวัดราชาธิวาส) วัดเทวราชกุญชรวรวิหาร วัดประสาธน์บุญญาวาส วัดราชผาติการามวรวิหาร และวัดราชาธิวาสวิหาร

3) แขวงสวนจิตรลดา มีรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม 1 รายการ ได้แก่ วัดสุคันธาราม

4) แขวงสี่แยกมหานาค มีรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม 1 รายการ ได้แก่ วัดสมณานัมบริหาร

5) แขวงถนนนครไชยศรี มีรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม 11 รายการ ได้แก่ ขนมเปียะบางกระบือ (โจ้ว ฮั่ว เตียง) ร้านมะยอฝัก (ลาดหน้าราชวัตร) ขนมปลากริมไข่เต่า (ร้านปากกรี ตลาดราชวัตร) โรงเรียนนาฏศิลป์สัมพันธ์ วัดจอมสุตาราม วัดธรรมมาภิตาราม วัดสวัสดิ์วารีสีมาราม วัดอัมพวัน วัดแก้วฟ้าจุฬามณี วัดจันทรมโสมสร และวัดใหม่ทองเสน

4.2 ผลการประเมินประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตคูสิต

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และนักวิจัย ด้านการพัฒนาข้อมูลให้เป็นรูปแบบดิจิทัล และด้านคลังข้อมูลดิจิทัล สรุปได้ดังนี้

4.2.1 แพลตฟอร์มที่เป็นเว็บไซต์

- 1) สามารถบันทึกรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาของชุมชนของคนสูงอายุในชุมชน มีการแบ่งปันข้อมูล ภาพภายในอดีต
- 2) เป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชน คนรุ่นใหม่ในชุมชน ที่นำเอาข้อมูลจากเว็บไซต์ไปพัฒนาต่อยอด เช่น เป็นคนนำเที่ยว เป็นคนสร้างคอนเทนต์ เป็นต้น
- 3) เป็นแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาท่องเที่ยวเยี่ยมชมยังสถานที่จริง โดยแหล่งข้อมูลนี้ต้องสามารถสื่อสาร ส่งผ่านเรื่องราวไปยังสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ไปยังสมาชิกในชุมชนได้ง่าย เช่น กลุ่มไลน์ และ TikTok เป็นต้น
- 4) เว็บไซต์มีการใช้ตัวอักษรที่อ่านง่าย ปรับแต่งให้มีตัวอักษรขนาดเล็ก-ใหญ่ ได้ตามความต้องการของผู้ใช้งานแต่ละคน
- 5) มีระบบป้องกันความปลอดภัยในการเข้าใช้งาน

4.2.2 แพลตฟอร์มที่เป็นแอปพลิเคชัน

- 1) ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้ง่าย
 - 2) ใช้ระยะเวลาในการดาวน์โหลดไม่นาน
 - 3) นำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ
- สำหรับความพึงพอใจของผู้ใช้ภายหลังได้ทดลองใช้งานแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตคูสิต ทั้งในรูปแบบเว็บไซต์และแอปพลิเคชัน พบว่า มีความพึงพอใจภาพรวมต่อการใช้งานเว็บไซต์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.64) และมีความพึงพอใจภาพรวมต่อการใช้งานแอปพลิเคชันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S.D. = 0.79)

4.3 อุปสรรคและการแก้ปัญหาในการพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตคูสิต

จากการดำเนินการตามขั้นตอนการดูแลข้อมูล เพื่อการพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตคูสิต พบว่า มีอุปสรรคในแต่ละขั้นตอน โดยสามารถประมวลได้ดังต่อไปนี้

- 1) ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล เริ่มจากการศึกษารวบรวมชุดความรู้เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตคูสิตจากหนังสือ วารสาร เอกสารจดหมายเหตุ วิธีการนี้ทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งเป็นข้อมูลตั้งต้นในการสืบเสาะข้อมูลอื่น ๆ ต่อไป หลังจากนั้นได้ติดต่อประสานผู้นำชุมชนในแต่ละพื้นที่เพื่อขอเข้าไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต ซึ่งในขั้นตอนนี้สามารถรวบรวมข้อมูลผ่านการจดบันทึก การบันทึกเสียง การถ่ายภาพ และการถ่ายวิดีโอ สำหรับอุปสรรคในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย
- 1) ลักษณะของพื้นที่ ด้วยพื้นที่เขตคูสิต ส่วนใหญ่เป็นเขตพระราชวัง เขตทหาร ดังนั้น กิจกรรมส่วนใหญ่จึง

ไม่ได้เกิดขึ้นโดยชุมชน ชาวบ้านโดยตรง 2) คนในชุมชนที่เป็นคนเก่าแก่ในพื้นที่ บ้างก็เสียชีวิตแล้ว บ้างก็ย้ายออกจากชุมชนไปอยู่ที่อื่นโดยเฉพาะช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่มีการเคลื่อนย้ายออกจากชุมชนจำนวนมาก และไม่สามารถติดต่อได้ นอกจากนั้นคนสูงอายุบางคนที่เคยใช้ภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพ มาถึงวันนี้ความจำหลงลืม ไม่มีเรี่ยวแรง อุปกรณ์ไม่สมบูรณ์ จึงไม่สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาได้แล้ว และ 3) ลักษณะการใช้ภูมิปัญญาในการประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นอุปสรรคที่ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ด้วยเหตุเป็นความลำบาก การค้า และเคยได้รับประสบการณ์ไม่ดีจากการถ่ายทอดข้อมูล ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำมาค้าขาย จึงไม่ประสงค์ให้ข้อมูล จากอุปสรรคเหล่านี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลจึงทำได้เพียงการใช้ข้อมูลเท่าที่หาได้จากเอกสาร หนังสือ หรือสื่อสังคมออนไลน์ที่เคยมีผู้บันทึกข้อมูลไว้เท่านั้น

2) ขั้นตอนการนำเข้าข้อมูล ทั้งนี้ในระหว่างการจัดเก็บข้อมูล ได้มีการพัฒนาช่องทางรวบรวมข้อมูลในลักษณะคลังภูมิปัญญาดิจิทัล ซึ่งอุปสรรคที่พบคือ การกำหนดพื้นที่ในการจัดเก็บข้อมูลมีความเสี่ยงเกี่ยวกับความไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากผู้วิจัยแพลตฟอร์มคลังข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิต ดำเนินการโดยใช้งบประมาณจากทุนสนับสนุนการวิจัย ซึ่งมีระยะเวลา 1 ปี ดังนั้น หากจัดเก็บข้อมูลไว้กับผู้วิจัยอาจมีระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูลจำกัด หากแต่จะเก็บไว้ในหน่วยงานสำนักงานเขตดุสิต ก็ได้รับข้อมูลว่าไม่มีพื้นที่เก็บข้อมูลโดยเฉพาะ หรือหากจะเก็บไว้ในพื้นที่ของบริษัทเอกชน โดยมีคณะกรรมการของชุมชนเป็นผู้ดูแล ก็อาจติดปัญหาเกี่ยวกับทักษะความสามารถของคนที่จะเข้ามารับผิดชอบ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวาระ ดังนั้น ในเบื้องต้นจึงได้ทำการแก้ปัญหาโดยที่ระยะแรกผู้วิจัยนำข้อมูลไปเก็บรวบรวมไว้ในพื้นที่ของบริษัทเอกชน และในระหว่างนั้นจะดำเนินการให้ความรู้ และให้คนในชุมชนเรียนรู้ ฝึกฝนการใช้งานระบบให้ชำนาญ แล้วจึงถ่ายโอนหน้าที่ความรับผิดชอบไปสู่ชุมชนต่อไป ขั้นตอนการประเมินคุณภาพข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดประชุมเพื่อประเมินความถูกต้องของข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิต โดยมีผู้เชี่ยวชาญจากกระทรวงวัฒนธรรม หัวหน้าชุมชนต่าง ๆ และชาวชุมชนในเขตดุสิต ร่วมรับฟังและสอบถามข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล โดยที่ขั้นตอนนี้ไม่มีอุปสรรคใด ๆ แต่จากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญจากกระทรวงวัฒนธรรม เห็นว่า ข้อมูลที่รวบรวมมาได้นั้นยังไม่เข้าข่ายของการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญา และได้เสนอแนะให้จัดทำเป็นรายการข้อมูลภูมิปัญญาของเขตดุสิต เพื่อรักษาและเผยแพร่ข้อมูลให้คนในชุมชนและคนที่สนใจได้ศึกษาเรียนรู้

3) ขั้นตอนการสร้างข้อมูลเมตา การทำรายการข้อมูล การควบคุมการเข้าถึงข้อมูล และการจัดทำเอกสารข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำเป็นฐานข้อมูลและได้กำหนดสิทธิ์ให้แก่ผู้เกี่ยวข้องในการนำข้อมูลเข้าสู่ระบบและเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ แต่อุปสรรคอย่างหนึ่งที่พบระหว่างการประชุมหารือของผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งประกอบด้วย ตัวแทนเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตดุสิต หัวหน้าชุมชน และชาวชุมชนต่าง ๆ ในเขตดุสิต คือ พฤติกรรมในการเข้าถึงข้อมูล โดยส่วนใหญ่ระบุว่า ข้อมูลต่าง ๆ ที่ชาวชุมชนได้รับและส่งต่อซึ่งกันและกันมาจากสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก TikTok อินสตาแกรม เป็นต้น และไม่มีพฤติกรรมสำหรับการค้นหาข้อมูลเพื่อเรียนรู้เรื่องใดจากเว็บไซต์ ดังนั้น ทางผู้วิจัยจึงได้เสนอแนวทางในการใช้ข้อมูลภูมิปัญญาของเขตดุสิต ในเชิงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โดยการส่ง URL ของเว็บไซต์ ไปยังเผยแพร่ยังสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ที่คนนิยมใช้บริการ อีกทั้งจัดทำเป็นคลิปสั้น ๆ ที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาของเขตดุสิตในสื่อสังคมออนไลน์

4) ขั้นตอนการกำกับดูแลข้อมูล และการบำรุงและปรับปรุงข้อมูล ในขั้นตอนนี้มีอุปสรรคที่อาจมีผลกระทบต่อระบบคลังข้อมูลดิจิทัลได้ คือ 1) ขั้นตอนการนำข้อมูลเข้าสู่ระบบ และ 2) ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ดังนั้น ในระยะแรกผู้วิจัยต้องเป็นผู้รับผิดชอบหลัก เพื่อจัดทำให้อุปสรรคข้อมูลเข้าสู่ระบบคลังข้อมูลอย่างสมบูรณ์ หลังจากนั้นควรประสานความร่วมมือกับสำนักงานเขตดุสิต หัวหน้าชุมชน และชาวชุมชนในการถ่ายทอด และเรียนรู้ขั้นตอนวิธีการใช้งานระบบคลังข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิตให้ถูกต้อง รวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลภูมิปัญญาที่จะเพิ่มเข้าสู่ระบบคลังข้อมูลหลังจากนี้ต่อไป

กระบวนการต่าง ๆ ที่นำเสนอมานี้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ และความร่วมมือของชาวชุมชนในพื้นที่ เนื่องจากระบบคลังข้อมูลดิจิทัลจะยังคงมีอยู่ได้และใช้งานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนทั้งในเรื่องงบประมาณ กำลังคน และการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งหากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไปย่อมกระทบต่อความยั่งยืนของคลังข้อมูลภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิตอย่างแน่นอน

4.4 ความท้าทายของการพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัล

การพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นความจำเป็นสำหรับการอนุรักษ์และเผยแพร่ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าให้คงอยู่สืบไป อย่างไรก็ตาม กระบวนการนี้มีความท้าทายที่ต้องมีการบริหารจัดการให้เหมาะสม ดังนี้

1) รูปแบบข้อมูลที่มีหลากหลายรูปแบบ ไม่ตายตัว (Neamtong, 2018) กล่าวคือ ข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมีรูปแบบที่หลากหลาย มีทั้งที่เป็นข้อความบันทึกอยู่ในเอกสาร ภาพถ่าย เสียง วิดีโอ รวมถึงสื่อประสมในรูปแบบสามมิติ การสร้างแพลตฟอร์มที่รองรับรูปแบบข้อมูลทั้งหมดเหล่านี้ไว้ได้ จึงเป็นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงในลำดับแรก

2) คุณภาพของข้อมูล (Rungcharoensuksri, 2019) ด้วยข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่ ล้วนเป็นข้อมูลที่มีมาแต่อดีต ผ่านกาลเวลาและผู้คนมาหลายรุ่น ย่อมส่งผลกระทบต่อข้อมูลบางส่วนที่อาจมีความคลาดเคลื่อนไปจากเดิม หรือมีการปรับแต่งให้เข้ากับแต่ละยุคสมัย ดังนั้น การตรวจสอบให้ทราบถึงข้อมูลที่แท้จริง พร้อมกับการนำเสนอข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงไปแล้วอย่างเหมาะสม ย่อมสร้างคุณค่าให้กับข้อมูลเหล่านั้น และมีคุณภาพที่เหมาะสมสำหรับการนำเสนอผ่านสื่อออนไลน์

3) ลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา ที่อยู่ในรูปแบบข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมบางรายการไม่เพียงแต่เป็นข้อมูลที่มีคุณค่า แต่ยังเป็นมรดกสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนของตระกูลใดตระกูลหนึ่ง ดังนั้น การเก็บรวบรวมข้อมูลมาเพื่อดูแลรักษา และเผยแพร่สู่สาธารณะ จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล เป็นการรักษาข้อมูลที่เป็นความลับและเป็นไปตามหลักจริยธรรม (National Research Council of Thailand, 2021) และจำเป็นต้องดำเนินการขออนุญาตการใช้ข้อมูลจากเจ้าของลิขสิทธิ์ให้ถูกต้อง ถึงแม้จะมีกระบวนการที่ยุ่งยากและใช้เวลานานก็ตาม นอกจากนี้ ผู้พัฒนาระบบคลังข้อมูลดิจิทัล ควรจัดทำป้ายกำกับการใช้ข้อมูลทางวัฒนธรรม เช่น CC Licenses (Creative commons) เพื่อระบุวัตถุประสงค์การให้นำข้อมูลไปใช้อย่างชัดเจน (Ungsithiphunphon & Laphaphon, 2020)

4) มาตรฐานและโปรโตคอล เป็นประเด็นทางเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับความเข้ากันได้ของแพลตฟอร์มกับมาตรฐานและโปรโตคอลต่าง ๆ เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ย่อมมีผลกระทบต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบของข้อมูล ดังนั้น การพัฒนาระบบคลังข้อมูลจำเป็นต้องมีการกำหนดมาตรฐานในการจัดเก็บและนำเสนอข้อมูล เพื่อให้สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างแพลตฟอร์มต่าง ๆ ได้ ซึ่งเป็นไปตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์การเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลดิจิทัล ว่าด้วยเรื่องกรอบแนวทางการพัฒนามาตรฐานการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลภาครัฐ (Digital Government Development Agency (Digital Government Development Agency (Public Organization), 2022) อันจะนำไปสู่การให้บริการที่มีความสะดวก และรองรับการเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายในอนาคต

5) ทรัพยากรบุคคล และการสนับสนุนด้านงบประมาณ การพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อมูลนั้นเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ทั้งในด้านวัฒนธรรมและเทคโนโลยี และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีทักษะที่รองรับการทำงาน จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านการพัฒนาบุคลากร และการลงทุนในเทคโนโลยี ซึ่งรวมถึงการพัฒนาระบบและวิธีการจัดเก็บการนำเสนอ และการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง ให้ระบบฯ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6) การมีส่วนร่วมของชุมชน ที่มีความตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการมีส่วนร่วมใช้งานแพลตฟอร์ม ทั้งในบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการเนื้อหาบนแพลตฟอร์ม โดยที่แต่ละชุมชนจะมีหน้าเว็บเพจและมีสิทธิ์ในการบริหารจัดการข้อมูลภายในชุมชนตนเองได้อย่างอิสระ สามารถเลือกที่จะปิด หรือเปิดเผยข้อมูลได้ตามความต้องการของชุมชน (Rungcharoensuksri, 2019) หรือในบทบาทการเป็นผู้ใช้ข้อมูลจากคลังภูมิปัญญา

7) การเข้าถึงคลังภูมิปัญญา ด้วยลักษณะของมรดกภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดส่งต่อจากอดีตมาจวบจนปัจจุบัน มีคุณค่าในหลายมิติ เช่น มิติทางวัฒนธรรม มิติทางสังคม มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางการศึกษา มิติทางสิ่งแวดล้อม มิติทางสุขภาพ รวมถึงมิติทางจิตใจ ขึ้นอยู่กับความสนใจของแต่ละบุคคล ดังนั้น คนทุกกลุ่มจึงควรเข้าถึงข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้โดยสะดวก เช่น เข้าถึงข้อมูลได้ทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รองรับการใช้งานในอุปกรณ์แพลตฟอร์มต่าง ๆ (Chirakitnimit & Laoakka, 2021) นอกจากนี้ มรดกภูมิปัญญาบางอย่างอาจมีที่มาที่ไปที่มีความเชื่อมโยงมาจากหลากหลายวัฒนธรรม ซึ่งอาจมีคนต่างวัฒนธรรมสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ ด้วยเหตุผลนี้การดำเนินการพัฒนากล้องข้อมูลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอาจดำเนินการแปลข้อมูลเป็นภาษาต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติได้อีกทางหนึ่งด้วย อย่างไรก็ตามความท้าทายที่นำเสนอถึงความข้างต้น ไม่อาจเกิดขึ้นและดำเนินการได้สำเร็จ ด้วยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นการเฉพาะ หากแต่ต้องเกิดจากความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ผ่านการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เปิดกว้าง และมีประสิทธิภาพ มีมาตรฐานในการทำงานร่วมกันกับแพลตฟอร์มต่าง ๆ ตลอดจนการสนับสนุน ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการแพลตฟอร์ม รวมทั้งการสร้างกลไกในการบำรุงรักษาแพลตฟอร์มในระยะยาว

5. อภิปรายผล

ข้อมูลเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของเขตดุสิตที่ได้มาจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนต่าง ๆ ในเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร และการรวบรวมเอกสาร ตามแบบจัดทำรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตดุสิตจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมนั้น สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการขอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติต่อไปได้ในอนาคตหากมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้ละเอียดมากขึ้น

จากรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตดุสิตที่รวบรวมได้นั้น จะเห็นได้ว่าเขตดุสิตมีความเป็นพหุวัฒนธรรมผู้คนอยู่ร่วมกันหลายเชื้อชาติทั้งไทย จีน เขมร และเวียดนาม (ญวน) ทำให้เกิดความหลากหลายของวัฒนธรรมเหมาะที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างยิ่ง ในส่วนของการพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตดุสิต โดยการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยที่ แพลตฟอร์มที่เป็นเว็บไซต์มีคุณสมบัติที่ดี ได้แก่ 1) สามารถบันทึกรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาของชุมชนของคนสูงอายุในชุมชนมีการแบ่งปันข้อมูล ภาพถ่ายในอดีต 2) เป็นแหล่งเรียนรู้ของเยาวชน คนรุ่นใหม่ในชุมชน ที่นำเอาข้อมูลจากเว็บไซต์ไปพัฒนาต่อยอด เช่น เป็นคนนำเที่ยว เป็นคนสร้างคอนเทนต์ เป็นต้น 3) เป็นแหล่งข้อมูลการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาท่องเที่ยวเยี่ยมชมยังสถานที่จริง โดยแหล่งข้อมูลนี้ต้องสามารถสื่อสาร ส่งผ่านเรื่องราวไปยังสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ไปยังสมาชิกในชุมชนได้ง่าย เช่น กลุ่มไลน์ และ TikTok เป็นต้น 4) เว็บไซต์ควรมีการใช้ตัวอักษรที่อ่านง่าย ปรับแต่งให้มีตัวอักษรขนาดเล็ก-ใหญ่ ได้ตามความต้องการของผู้ใช้งานแต่ละคน และ 5) มีระบบป้องกันความปลอดภัยในการเข้าใช้งาน และในส่วนแพลตฟอร์มที่เป็นแอปพลิเคชัน มีคุณสมบัติที่ดี ได้แก่ 1) ผู้ใช้สามารถเข้าถึงได้ง่าย 2) ใช้ระยะเวลาในการดาวน์โหลดไม่นาน และ 3) นำเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Zhu & Pang (2022) ที่ได้ศึกษาวิจัยนำเทคโนโลยีมาสร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลในรูปแบบแอปพลิเคชัน เพื่อใช้ในการปกป้องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ตลอดจนใช้ในการวางแผนปกป้องและพัฒนาเส้นทางวัฒนธรรมกำแพงเมืองจีนในปักกิ่ง Liu (2022) ที่พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยในการเก็บรักษาและปกป้องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมซึ่งเน้นศึกษาแอปพลิเคชันสำหรับการปกป้องมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ดีกว่าเดิม และสอดคล้องกับการศึกษาของ Thali (2022) ที่ศึกษาการอนุรักษ์และพัฒนาคลังข้อมูลวัฒนธรรมของชุมชนตลาดเก่าอ่างศิลา จังหวัดชลบุรี โดยการจัดทำระบบฐานข้อมูลจัดการองค์ความรู้ของชุมชน และเผยแพร่ให้คนรุ่นใหม่

สำหรับความพึงพอใจที่มีต่อแพลตฟอร์มคลังข้อมูลดิจิทัลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเขตดุสิตทั้งในรูปแบบเว็บไซต์ และแอปพลิเคชัน ที่ผู้ทดลองใช้งานส่วนใหญ่มีความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมากนั้น เป็นเพราะในระหว่างการพัฒนา ผู้วิจัยได้มีการประเมินประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญและมีการปรับปรุงแก้ไขตามขั้นตอนวงจรการพัฒนาซอฟต์แวร์ (SDLC)

6. กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณมหาวิทยาลัยสวนดุสิตที่จัดสรรทุนสนับสนุนงาน
มูลฐานให้การวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณบุคลากรสำนักงานเขตดุสิต ผู้นำชุมชนและชาวชุมชน และ
ผู้เกี่ยวข้องทุกคนที่มีส่วนช่วยให้งานวิจัยนี้ดำเนินการได้อย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

- Chirakitnimit, N., & Laoakka, S. (2020). Current Conditions and Problems of Digital Cultural Heritage Archive in Thailand. **Community and Social Development Journal**, 21(3), 144–154. <https://doi.org/10.14456/rcmrj.2020.240385>
- Chirakitnimit, N., & Laoakka, S. (2021, September-December). Development of the Lamphun Digital Cultural Heritage Archive to Promote the Creative Economy. **Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University**, 11(3), 251-266.
- Cultural Heritage Promotion and Preservation Act 2016. (2016, March 1). **Royal Gazette** (Volume 133 Chapter 19a), 1-9.
- Department of Cultural Promotion. (2022). **National Intangible Cultural Heritage**. Retrieved from <https://ich-thailand.org/heritage/national>
- Digital Government Development Agency (Public Organization). (2022). **Digital Government Standards: Framework for the Development of Standards for Linking and Exchanging Government Data**. Retrieved from https://standard.dga.or.th/wp-content/uploads/2022/08/TGIX_Overview_Framework-v-1.3-sign.pdf
- Dusit District Office. (2022). **Annual action plan 2022 of Dusit District Office**. Bangkok: Dusit District Office.
- Thali, K. (2022). Conservation and Development of The Treasury of Cultural Information for Ang Sila Traditional Market Community, Chonburi province. **Arch Journal**, 34(1), 114-129.
- Liu, Y. (2022). Application of Digital Technology in Intangible Cultural Heritage Protection. **Mobile Information Systems**, 2022, 1-8. <https://doi.org/10.1155/2022/7471121>
- National Research Council of Thailand. (2021). **Guide to standards for managing research results in digital information repositories**. Bangkok: National Research Council of Thailand.
- Neamtong, N. (2018). **Data challenges in the digital age**. Retrieved from <https://www.scimath.org/article/technology/item/8472-2018-07-18-04-04-54>
- Rungcharoensuksri, S. (2019). **The role and challenges of the “National Heritage Office” in managing and maintaining cultural heritage information**. Retrieved from <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-205926398/205926398#5>

Ungsithiphunphon, S., & Laphaphon, K. (Eds.). (2020). **Creating a digital archive of ethnic languages and cultures in Thailand**. Nakhon Pathom: Research Institute for Languages and Cultures of Asia (RILCA).

Wells, D. (2023). **What Is Data Curation? Why Is It Important?** Retrieved from <https://www.alation.com/blog/what-is-data-curation/>

Zhu, L., & Pang, T. (2022). Research on Digital Platform Technology of Intangible Cultural Heritage in Beijing Section of Great Wall Cultural Belt. **2022 International Conference on Culture-Oriented Science and Technology (CoST)**, (426-430). China: Beijing Municipal Education Commission. <https://doi.org/10.1109/cost57098.2022.00093>